

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ РЕІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ
ПОЛОНІЙНА АКАДЕМІЯ В ЧЕНСТОХОВІ
ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА ІМЕНІ А.Ю. КРИМСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

КРИМ – ЦЕ УКРАЇНА: СТРАТЕГІЯ ДЕОКУПАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ

**Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного
круглого столу з нагоди Дня спротиву окупації
Автономної Республіки Крим та міста Севастополя**

24 лютого 2023 року
м. Одеса

Видавництво
«Юридика»
2023

Організаційний комітет:

Дмитро Володимирович Швець – ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, полковник поліції (голова організаційного комітету);

Максим Вікторович Корнієнко – проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції (заступник голови організаційного комітету);

Борис Володимирович Бабін – д.ю.н., професор, експерт Асоціації Реінтеграції Криму, професор Національного авіаційного університету;

Лілія Георгіївна Матвєєва – завідувач кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції (заступник голови організаційного комітету);

Віктор Олексійович Кіктенко – директор Інституту сходознавства імені А.Ю. Кримського НАН України, доктор філософських наук, старший науковий співробітник (заступник голови організаційного комітету);

Андрей Крипський – ректор Полонійної академії в Ченстохові, доктор філософії, доктор богослов'я, гоноріс кауза, професор;

Ігор Йосифович Магновський – професор кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Лідія Борисівна Тарасенко – професор кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент;

Костянтин Євгенович Пальшков – доцент кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат політичних наук, доцент

Матеріали видано в авторській редакції.

K82 **Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції** : матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 24 лютого 2023 року). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 322 с.

ISBN 978-617-8263-10-2

Збірник матеріалів міжнародного науково-практичного круглого столу «Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції» з нагоди Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, що відбувся 24 лютого 2023 року в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

УДК 341.38:341.223.2(477.75)

ISBN 978-617-8263-10-2

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2023

Мирза Світлана Степанівна

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ФПФППД
Одеського державного університету внутрішніх справ

Андрієнко Ірина Святославівна

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ФПФППД
Одеського державного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО КОНВАЛІДАЦІЮ ПРАВОЧИНІВ В ПОСТКОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

У зв'язку з воєнною агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні було введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [1]. Війна з російськими окупантами принесла в Україну багато проблем у всіх сферах життєдіяльності нашої держави, у даній науковій роботі хочемо зупинитися на вкрай важливому напрямку, який одночасно є і згодом стане ключовим, а саме на реалізації деяких цивільно-правових способів захисту прав та законних інтересів людини і громадянина в умовах перехідного періоду. Протягом зазначеного перехідного періоду реалізується державна політика, спрямована на відновлення територіальної цілісності України та забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях, подолання наслідків збройної агресії російської федерації проти України, реінтеграцію тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців, розбудову сталого миру та неповторення окупації [2].

Зазначимо, що дане питання є актуальним та неодноразово підлягало обговоренню на круглих столах та науково-практичних конференціях, оскільки у відповідності до змісту проєкту Закону України «Про державну політику перехідного періоду» державна політика в рамках наведеного проміжку часу здійснюється з додержанням

принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави, відповідно задоволення приватних інтересів та реалізація приватних прав в цей час займає вагомe місце у структурі механізму правового регулювання суспільних відносин, що виникають в межах визначених законопроектом територій.

Зрозуміло, що у зв'язку із повномасштабним вторгненням країни-агресора на територію незалежної Української держави, вищезазначений законопроект потребує доповнень, відтак у контексті предмету нашої наукової роботи, вважаємо за необхідне зупинитися, саме на питанні виділення матеріально-правових та процесуально-правових складових механізму правового регулювання суспільних відносин в межах перехідного періоду з цивілістичної точки зору.

Проведений аналіз дає підстави відзначити, що з позиції матеріального права у цивілістичній площині зазначеним законопроектом вирізняються такі цивільно-правові інститути як: акти цивільного стану, конвалідація в якості процедури визнання дійсності нікчемного правочину, право власності тощо. Відповідно цьому присвячена стаття 14 глави другої законопроекту «Перехідна юстиція, вибори, референдуми, конвалідація правочинів та інші заходи».

Отже, вважаємо, що для повного розуміння цивілістичних дефініцій, перш за все, необхідно зосередити свою увагу на понятті цих цивільно-правових конструкцій із прив'язкою до положень законопроекту. Зауважимо, що у науці цивільного права конвалідація є невід'ємною частиною вчення про правочини та одним із елементів забезпечення стабільності всіх цивільно-правових відносин, пов'язаних з інститутом договорів. Під конвалідацією правочинів можна розуміти «зцілення» їх недоліків, сутність якої полягає в наданні нікчемному правочину юридичної сили з моменту його вчинення. Так, вітчизняні науковці висувують тезу щодо можливості визнання судом дійсними (конвалідації) нікчемних правочинів в межах, передбачених Цивільним кодексом України, зокрема, кореспондуючи до змісту частини другої ст. 219, частини другої

ст. 221, частини другої ст. 226 Цивільного кодексу України. Цивільне законодавство визначає конвалідацію як процедуру надання нікчемному правочину юридичної сили з моменту його укладення. Відповідно Цивільний кодекс України закріплює можливість конвалідації нікчемних правочинів з дефектами форми, змісту, суб'єктного складу.

Відзначимо, що у законопроекті законодавець пропонує розуміти конвалідацію як процедуру визнання дійсним нікчемного правочину, недійсність якого встановлена законодавством. Фактично це виглядає, як надання нікчемним правочинам юридичної сили, адже так звані «документи» окупантів є саме такими, які ніколи ніхто не визнає у цивілізованому світовому суспільстві. Мається на увазі, що своїми так званими «документами» жителі окупованих територій не можуть ніде скористатися, оскільки вони носять характер нікчемності. Після неодмінної деокупації Українська держава обов'язково встановить право власності, підтвердить шлюб, укладений фізичними особами, факт народження дитини та інші акти цивільного стану населення, що проживає на тимчасово окупованій території. Отже, не визнаючи окупаційних режимів, їх існування, їх ганебної влади і юрисдикції на українських землях, ми можемо зазначити, як приклад, на підставі Намібійських виключень, що людина, яка народилась там, померла, розірвала шлюб, уклала шлюб, передала щось у спадщину, має право на офіційну фіксацію і визнання цього факту виключно незалежною Україною. Разом з тим, абсолютно неприпустимими є визнання дійсними заповітів, «посвідчених» посадовими особами окупаційних адміністрацій російської федерації тощо.

Ми підтримуємо положення законопроекту про те, що документи про освіту, видані на тимчасово окупованих територіях, не визнаються. Відповідно для отримання документів про освіту здійснюється атестація визнання здобутих кваліфікацій, результатів навчання та періодів навчання на тимчасово окупованих територіях в порядку, визначеному законом. У свою чергу, наукові ступені та вчені звання, присвоєні на тимчасово окупованих територіях, не визнаються та не можуть бути предметом атестації.

Таким чином, на підставі викладеного можна зробити висновок, що законопроект «Про засади державної політики перехідного періоду» містить більш широкий простір для конвалідації правочинів ніж Цивільний кодекс України, але не містить механізму, жодних процедур, принципів або критеріїв, за якими можлива конвалідація односторонніх правочинів, відповідно при застосуванні цих нормативних актів можуть виникнути колізії. Водночас спочатку Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України на своєму офіційному сайті пояснювало, що конвалідацію правочинів, вчинених на території тимчасово окупованого населеного пункту, після його деокупації будуть здійснювати комісії з конвалідації. Однак пізніше після громадського обговорення законопроекту від ідеї створення комісій відмовилися. У цьому напрямі корисним став досвід тих країн, де відбувались процеси перехідного періоду, і конвалідація правочинів здійснювалась без створення будь-яких комісій. Відповідно на законодавчому рівні передбачалось, які саме правочини є конвалідованими і визнаються державою. Вважаємо, що більш доречним залишається здійснення визнання правочинів в судовому порядку.

Література:

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text> (дата звернення 10.02.2023).
2. Проект Закону України «Про засади державної політики перехідного періоду» URL: https://www.minre.gov.ua/sites/default/files/1_zakonoprojekt_pro_zasady_dppp.pdf(дата звернення 10.02.2023).

Марунчак Катерина – Марія Богданівна Ключові ланки реінтеграції Кримського півострова	139
Маруховська – Картунова О.О. Стратегія деокупації Криму: основні сценарії досягнення мети	142
Матвеева Лілія Георгіївна Інститут транзитивної юстиції як передумова деокупації та реінтеграції	147
Мельник Віктор Мирославович Три політико-історіографічні концепції кримського минулого і стратегія соціальної реінтеграції автономії	151
Мирза Світлана Степанівна, Андрієнко Ірина Святославівна До питання про конвалідацію правочинів в постконфліктний період	157
Мілієнко Олена Анатоліївна Protection of the rights of internally displaced persons from the Crimea	161
Музичко Олександр Дерусифікація Криму як частина стратегії побудови української національної держави – єдиний шлях реінтеграції	165
Негребецький Владислав Валерійович Особливості співробітництва криміналістів і судових експертів під час військової агресії в Україні	167
Нівня Ганна Олександрівна Проблема реінтеграції: світовий досвід	171
Пальшков Костянтин Євгенович Динаміка громадської думки щодо проблеми деокупації Криму.	174
Пашкуда Тетяна Вікторівна Ключові напрями соціальної політики на деокупованих територіях України	177
Пивоваров Володимир Володимирович До питання визначення правового статусу військовополонених та інших поневолених в ході війни осіб	180